

Journal of Education Studies

Volume 14
Issue 1 July-September 1985

Article 17

July 1985

แนะนำหนังสือ

โอวาท สุทธนารักษ์

อณพพงษ์ ไชยฤทธิ

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

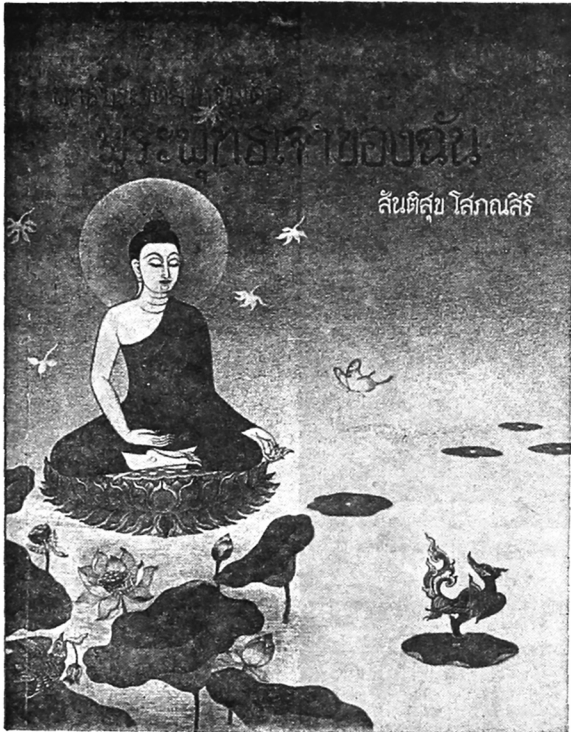
สุทธนารักษ์, โอวาท and ไชยฤทธิ, อณพพงษ์ (1985) "แนะนำหนังสือ," *Journal of Education Studies*: Vol. 14: Iss. 1, Article 17.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/educujournal/vol14/iss1/17>

This Book Review is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in *Journal of Education Studies* by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

แนะนำหนังสือ

โอวาท สุธธนารักษ์
อนุพงษ์ ไชยฤทธิ

พุทธประวัติสำหรับเด็ก

พระพุทธรูปเจ้าของฉัน

โอวาท สุธธนารักษ์...แนะนำและวิจารณ์

สันติสุข โสภณศิริ (เขียน)
พระราชวรมณี (ตรวจแก้)
พิชัย เลิศสุวรรณศรี (ปก รูปเล่มและภาพประกอบ)
พิมพ์ครั้งที่ ๒ (ปรับปรุงใหม่), ๒๕๒๘
มูลนิธิโกมลคีมทอง มูลนิธิเด็ก และ คณะกรรมการ
ศาสนาเพื่อการพัฒนา
กระดาษปอนด์ ๑๐๐ หน้า, ๖๐ บาท

หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่าง ๓ หน่วยงานที่มีเป้าหมายร่วมกันในการปลูกฝังทัศนคติของเยาวชนไทยให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องที่ควร คือ มูลนิธิโกมลคีมทอง ซึ่งเป็นผู้จัดพิมพ์ครั้งแรก มูลนิธิเด็ก และคณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา

เนื้อหาภายในเล่มเป็นการกล่าวถึงพุทธประวัติซึ่งผู้เขียนได้เก็บความมาจากหนังสือภาษาฝรั่ง คัมภีร์ฝ่ายมหายานและหินยาน ประกอบกับอาศัยจินตนาการของผู้เขียนเองแล้วเรียบเรียงขึ้นด้วยภาษาที่ง่ายต่อการอ่านสำหรับเด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ทางธรรมไปด้วย อันเท่ากับเป็นการเพาะนิสัยใฝ่ในธรรมให้เกิดขึ้นตั้งแต่เยาว์วัยและจะเป็นปัจจัยส่งเสริมต่อไปเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น

ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ หรือเป็นเรื่องสั้น ๆ ที่มีความต่อเนื่องกัน รวมทั้งหมด ๓๒ ตอน โดยเริ่มกล่าวตั้งแต่ตอนที่เจ้าชายน้อยสิทธัตถะลืมตาขึ้นมาจู่โลก ต่อมาก็

ได้บำเพ็ญเพียรจนสำเร็จเป็นพระพุทธรเจ้า และออกเผยแผ่ธรรม สั่งสอนชาวโลกเพื่อให้ได้ค้นพบความจริงเช่นเดียวกับพระองค์ จนกระทั่งถึงตอนที่พระพุทธรเจ้าผู้ชราได้หลับตาลงอย่างสงบเหมือนกับคนที่กำลังนอน หลับอย่างมีความสุข คงเหลือแต่สังขารคำสั่งสอนของพระองค์ซึ่งทิ้งไว้ให้มนุษย์ได้แสวงหาเพื่อเข้าถึงความจริงต่อไป

หากจะแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นตอนใหญ่ๆ โดยจัดลำดับตามเหตุการณ์ของเรื่องก็พอจะประมวลได้ดังนี้

๑. ตอนที่ ๑-๔ (หน้า ๓-๑๑) เป็นการกล่าวถึงกำเนิดของเจ้าชายน้อยสิทธัตถะ คำทำนายของฤๅษีและพราหมณ์ต่ออนาคตของทารกน้อย ตลอดจนการแสดงบุคลิกลักษณะเจ้าชายสิทธัตถะในเยาว์วัย โดยมีเนื้อความที่โน้มนำให้ผู้อ่านเห็นว่าอนาคตของเจ้าชายจะต้องเป็นพระพุทธรเจ้ามากกว่าจอมจักรพรรดิอย่างแน่นอน

๒. ตอนที่ ๕-๗ (หน้า ๑๒-๑๘) กล่าวถึงความคาดหวังของผู้เป็นพ่อ คือ พระเจ้าสุทโธทนะที่ต้องการให้ลูกเป็นจักรพรรดิมากกว่าเป็นพระพุทธรเจ้า และพยายามจัดสภาพแวดล้อมที่เป็นเครื่องปรนเปรอทางกามสุขให้แก่เจ้าชาย โดยหวังว่าเจ้าชายคงจะไม่คิดที่จะออกจากวังอันแสนสุขที่ตนจัดให้

๓. ตอนที่ ๘-๑๒ (หน้า ๑๙-๓๐) เป็นตอนที่แสดงให้เห็นว่า เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะได้ประจักษ์ความเป็นจริงในทันความแก่ ความเจ็บ และความตาย ซึ่งมนุษย์ทุกคนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้พ้นด้วยตนเองภายนอกกำแพงวังแล้ว ก็คิดอยากจะหลีกเลี่ยงความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากสภาพชีวิตอย่างนั้น อยากจะแสวงหาความสุขที่อยู่เหนือความแก่ ความเจ็บ และความตาย พร้อมกับจะได้หาทางปลดเปลื้องทุกข์ให้คนอื่นด้วย และได้พบกับนักบวชผู้หนึ่งในสวนอันสงบ ซึ่งเป็นเครื่องกระตุ้นเตือนให้พระองค์ต้องหลีกเลี่ยงออกจากวัง

๔. ตอนที่ ๑๓-๑๕ (หน้า ๓๑-๓๕) กล่าวถึงการตัดสินใจที่จะออกแสวงหาความสุขอันแท้จริงของเจ้าชาย โดยไปขอลาพ่อแต่ก็ได้รับการยับยั้งด้วยความโกรธของพ่อ ในที่สุดจึงใช้วิธีการหนีออกจากวังในกลางดึกของคืนหนึ่ง และประกาศว่า “ตราบไตที่ยังไม่พบทางพ้นทุกข์ ตราบนั้นฉันจะไม่กลับมาเมืองกบิลพัสดุ์อีกเลยจนชั่วชีวิต” (หน้า ๓๖) เจ้าชายมิได้หนีออกไปด้วยความโกรธเคืองหรือน้อยใจผู้ใด แต่เพราะรักทุกๆ คน จึงจำเป็นต้องสละความสุขส่วนตัวเพื่อออกไปค้นค้นแสวงหาความจริงที่สุขยิ่งกว่า และเมื่อได้พบแล้วก็กลับมามอบสิ่งที่มีค่าที่สุดให้แก่ทุกคน

๕. ตอนที่ ๑๖-๒๐ (หน้า ๓๙-๕๗) กล่าวถึงการเริ่มต้นชีวิตของนักบวชหรือนักพรหมที่ ต้องเปลี่ยนจากการใช้ชีวิตในวัง มาสู่ชีวิตที่ต้องขอกทานอาหารผู้อื่นมาเป็นเครื่องประทังชีวิต และได้ทรนทรนร่างกายตนเองด้วยวิธีการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถค้นพบความจริงในการที่จะพ้นทุกข์ได้ ในที่สุดก็เกิดปัญญาว่า "...การที่จะพบความจริงได้ ฉะนั้นจะต้องเดินตามทางสายกลาง ไม่ตั้งไม่หย่อนจนเกินไป เหมือนกับการขี่สายพิณ" (หน้า ๔๕) ต่อจากนั้นพระองค์ก็เลิกทรนทรนร่างกายและเริ่มบำเพ็ญเพียร โดยต้องต่อสู้กับพญามารซึ่งเป็นอำนาจฝ่ายต่ำในตัณหาอยู่ตลอดเวลา เมื่อสามารถเอาชนะพญามารได้ จิตใจของนักบวชหนุ่มก็สว่างไสว สามารถค้นพบความจริงทั้ง ๔ ข้อ ซึ่งทำให้หลุดพ้นจากความทุกข์ลงไป กลายเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน คือ เป็น "พระพุทธเจ้า" ไม่ใช่เจ้าชายสิทธัตถะคนเดิมอีกต่อไป ความจริงทั้ง ๔ ข้อที่ทรงค้นพบคือ ความทุกข์ สาเหตุแห่งการเกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และทางแห่งการดับทุกข์อันได้แก่ทางสายกลางนั่นเอง

๖. ตอนที่ ๒๑-๒๒ (หน้า ๕๘-๖๕) เป็นการกล่าวถึงการอุปถัมภ์ของคณะสงฆ์ โดยเริ่มตั้งแต่การเทศนาโปรดญาติ ๕ คนที่เคยปรนนิบัติรับใช้พระองค์ จนญาติเหล่านั้น

สามารถรู้ความจริงด้วยตนเองได้ และเมื่อมีผู้รู้ความจริงตามพระองค์ในเวลาต่อมาถึง ๖๐ คนแล้ว ก็ทรงประกาศว่า "...ในโลกนี้ยังมีพี่น้องเพื่อนทุกข์ของท่านเหลืออยู่อีกมากนัก พวกท่านจงอย่าวางเฉย จงท่องเที่ยวไปทุกหัวระแหง เพื่อประโยชน์สุขของปวงชนเถิด" (หน้า ๖๔) อันเท่ากับเป็นการประกาศศาสนาให้เผยแพร่ไปในวงกว้าง

๗. ตอนที่ ๒๓-๓๒ (หน้า ๖๖-๑๐๐) เป็นการแสดงถึงพระมหากรุณาคุณที่ทรงเสียสละความสุขส่วนพระองค์ด้วยการออกจาริกประกาศธรรม สอนในสิ่งที่พระองค์ได้พบให้แก่มนุษยชาติได้รู้และปฏิบัติตามโดยไม่เลือกชนชั้น วรรณะ นอกจากนี้ยังแสดงถึงบทบาทในการต่อต้าน ยับยั้งสงครามของพระองค์ และการใช้ความรักเป็นอาวุธชนะความโกรธของคนอื่น ๆ สอนให้บุคคลรู้จักทดสอบคำสอนด้วยการปฏิบัติมากกว่าจะเชื่อด้วยความมกมายตลอดจนจากการชี้ให้เห็นว่าเวรย่อมระงับได้ด้วย การไม่จองเวร พระพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญกรณียกิจเช่นนี้ตราบจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต

จากเนื้อเรื่องโดยย่อที่กล่าวมา จะเห็นว่าเกือบครึ่งหนึ่งของเล่มนั้น ผู้เขียนได้เน้นหนักในเรื่องพระมหากรุณาคุณ หรือการบำเพ็ญพุทธกิจเพื่อประโยชน์แก่มนุษยชาติ กล่าวคือ

เมื่อสามารถลุล่วงในประโยชน์ตน คือ ในส่วน
ของพระปัญญาคุณ จนมองเห็นความเป็นจริง
แล้วก็ทรงบำเพ็ญประโยชน์ท่าน คือ ในส่วน
ของพระมหากรุณาคุณ ดังคำอนุโมทนาของพระ
ราชวรมุนีตอนหนึ่งว่า “... หากพิจารณาในแง่
พุทธคุณ “พระพุทธเจ้าของฉัน” ก็เน้นหนัก
ในค้ำพระมหากรุณาคุณ จนอาจกล่าวถึงพระ
พุทธเจ้าที่ปรากฏพระองค์อยู่ในนิพนธ์เรื่องนี้ว่า
เป็นพระพุทธรูปแห่งความรัก อันนับว่าเหมาะ
กับความเป็นหนังสือพุทธประวัติสำหรับเด็ก...”

ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงมุ่งเน้นในด้านการ
สอนที่จะให้เด็กมีความรักต่อสรรพชีวิตทั้งที่
เป็นธรรมชาติ สัตว์ และเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
เป็นสำคัญ

หากจะกล่าวอย่างตรงไปตรงมาแล้ว เนื้อ
หาของหนังสือเล่มนี้ก็ไม่มีอะไรใหม่ในแง่ของ
การแสดงพุทธประวัติที่ยังประกอบด้วยปาฏิ-
หารย์ (หน้า ๓-๔, ๑๕-๑๖, ๗๙-๘๐) และ
แสดงถึงความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์ (หน้า
๕-๖) จะแตกต่างจากหนังสือเล่มอื่นก็ตรงที่มี
วิธีการนำเสนอที่มุ่งให้เด็กอ่านโดยเฉพาะ ใช้
สำนวนภาษาเรียบง่าย หลีกเลียงคำราชาศัพท์
อันยากแก่ความเข้าใจของเด็ก และแต่ละเรื่อง
ก็มีคติธรรมสอนใจสอดแทรกอยู่ตลอดเวลา

แต่เมื่อพิจารณาในแง่หนึ่ง การนำเอา
เรื่องปาฏิหารย์และโหราศาสตร์มาแสดงไว้ก็อาจ
เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของผู้เขียนที่ต้องการสร้าง
หลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจของเด็กให้เกิดความ
ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธจริยาของพระพุทธองค์
อันเป็นหลักเบื้องต้นที่จะเป็นเครื่องโน้มนำให้
เด็ก ๆ เดินเข้าสู่พระรัตนตรัย ต่อเมื่อสามารถ
ประจักษ์แจ้งสัจจะด้วยปัญญาของตนเองอย่าง
ถ่องแท้ จึงจะพ้นระดับที่ต้องอาศัยศรัทธาเป็น
เครื่องนำทาง

อีกประการหนึ่งที่ควรกล่าวถึงก็คือ แม้
ว่าจะเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเด็กเป็นการ
เฉพาะ แต่เนื้อหาบางอย่างก็ยังมีลักษณะเป็น
สัญลักษณ์ที่ยากแก่การเข้าใจของเด็ก เช่น ใน
ตอน “แว่วเสียงเพลง” (หน้า ๑๙-๒๐) และ
ตอน “ผจญพญามาร” (หน้า ๔๙-๕๒) เป็นต้น
เด็กอ่านแล้วคงงงว่าเสียงเพลงมาจากไหน หรือ
คิดถึงหน้าตาของพญามารว่าคงจะดูร้ายน่าดู
(ทั้ง ๆ ที่ผู้เขียนจะบอกว่า พญามาร คือ อำนาจ
ฝ่ายต่ำที่มีอยู่ในตัวทุกคนก็ตาม แต่ก็ยังไม่ชัดเจน
เท่าที่ควร)

ส่วนในด้านของรูปแบบนั้น นับว่าเป็น
หนังสือที่ชวนให้จับต้องมากที่สุดทีเดียว คือ มีรูป
เล่มที่สวยงาม ภาพประกอบอันงดงาม รวม
ทั้งขนาดของตัวหนังสือที่เหมาะสมแก่การอ่านทั้ง

สำหรับเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้เห็นได้ว่าเป็น ความตั้งใจของผู้จัดพิมพ์ที่จะพิมพ์ให้ปราณีต อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ที่ต้องขอติงไว้ในที่นี้ก็คือ แม้ว่าจะพยายามผลิตหนังสือดีหรือมีคุณค่าออกมา แต่ก็มีอุปสรรคอย่างหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงความสอดคล้องระหว่างรูปเล่มที่สวยงามกับ กำลังทรัพย์ของผู้อ่านในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน มิเช่นนั้นแล้ว ความหวังที่จะให้ผู้ใหญ่ในวงการต่าง ๆ ช่วยอุดหนุนเพื่อให้เด็กได้อ่านหนังสือ ชนิดนี้ให้กว้างขวางออกไป ก็จะไม่ได้รับการตอบสนองเท่าที่ควร เพราะราคาหนังสือสำหรับเด็กที่ราคาเล่มละ ๖๐ บาทดังเช่นเล่มนี้นั้น อย่างน้อยก็เป็นราคาที่พอ ๆ กับค่าแรงขั้นต่ำในวันหนึ่ง ๆ เลยทีเดียว โอกาสที่ลูกคนจนจะได้

อ่านจึงไม่เป็นอันต้องพูดถึงกัน แม้ชนชั้นกลาง ก็ยังต้องคิดแล้วคิดอีกกว่าจะซื้อ มีหนังสือหลายเล่มในท้องตลาดปัจจุบันที่น่าอ่าน แต่ราคาก็สูงเกินไปทั้งที่สามารถปรับรูปแบบให้เหมาะสมกับกำลังซื้อของผู้อ่านได้มากกว่านี้ โดยที่ยังสามารถรักษาคงค่าไว้ให้เหมือนเดิมได้ ความ ข้อนี้ออกไปเป็นข้อพิจารณาแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ด้วย

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือ ที่ควรส่งเสริมให้เด็กได้อ่านเล่มหนึ่ง เพราะ ช่วยแผ้วถางทางให้เด็ก ๆ ได้เข้าถึงพุทธศาสนา ในระดับเบื้องต้นได้อย่างดี แม้ผู้ใหญ่จะอ่าน ด้วยก็คงจะเป็นการดีไม่น้อย และยังเป็นหนังสือหายากเล่มหนึ่งในยามที่สื่อมวลชนต่าง ๆ ทำหน้าที่ในการเร้าตัณหามากกว่าจะส่งเสริมปัญญา ให้เกิดขึ้นแก่ผู้อ่านดังเช่นในปัจจุบัน

โต๊ะโต๊ะจั่ง

เด็กหญิงข้างหน้าต่าง

โอวาท สุทธนารักษ์ ... แนะนำและวิจารณ์

กุโรยานางิ เท็ตสึโกะ (เขียน)
สุสึคิ นาวาวิจิตร (แปล)
พิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารกระรัต
พิมพ์เล่มครั้งแรก : ธันวาคม ๒๕๒๗
สำนักพิมพ์กระรัต, ๒๑๖ หน้ากระดาษปอนด์
ปกแข็งราคา ๖๐ บาท ปกอ่อนราคา ๔๐ บาท

“สิ่งที่น่ากลัวที่สุดในโลก คือ การมีตา แต่ไม่รู้จักษมองดูสิ่งสวยงาม
มีหูแต่ไม่ฟังเพลง มีหัวใจแต่ไม่รู้ความจริง ไร้ความรู้สึก
และไม่มีความรู้สึกหรือร้อร้น ....” (หน้า ๗๘)

“อย่าจับเด็กใส่กรอบ ให้ปล่อยเด็กตามธรรมชาติ เพราะความคิดฝันของเด็ก ใหญ่กว่า
กรอบของครู” (หน้า ๒๐๑)

คุณครูโคบายาชิ โยซายุ แห่งโรงเรียนโทโมเอ

“โต๊ะโต๊ะจั่ง เด็กหญิงข้างหน้าต่าง” เป็นหนังสือที่กล่าวกันว่าจำหน่ายมากกว่า ๖ ล้านเล่มในญี่ปุ่น นอกจากจะได้รับการแปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว ยังได้แปลเป็นภาษาอื่น ๆ อีก เช่น เกาหลี โปแลนด์ ฟินแลนด์ จีน และเช็กโกสโลวาเกีย รวมทั้งฉบับภาษาไทยที่กำลังจัดอยู่ในอันดับหนังสือขายดีในขณะนี้ด้วย

ในท่ามกลางระบบการศึกษาซึ่งเน้นทางด้านสติปัญญาเป็นสำคัญ โดยละเลยต่อความเติบโตทางด้านอารมณ์และจิตใจของเด็กดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ประกอบกับรูปแบบการนำเสนอทางด้านเนื้อหาของผู้เขียนที่เป็นไปอย่างเรียบง่ายมีชีวิตชีวา และชวนให้ติดตามนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้หนังสือเล่มนี้ได้รับ

การต้อนรับจากผู้อ่านอย่างกว้างขวางตั้งแต่เด็กอายุ ๕ ขวบ จนถึงคนแก่อายุ ๑๐๓ ปี (อ้างในหน้า ๒๑๑) ซึ่งเป็นรูปแบบการนำเสนอที่ต่างจากจอห์นโฮลท์ เอเอสเนล หรืออิวาน อิลลิช ที่วิพากษ์ระบบการศึกษาอย่างตรงไปตรงมา ทั้ง ๆ ที่บุคคลดังกล่าวต่างก็เน้นในเรื่องอารมณ์ความรู้สึกของเด็กเช่นกัน แต่กลับไม่ได้รับต้อนรับอย่างสูงเช่นนี้

นาม “โตะโตะจัง” คือชื่อเล่นของ “เท็ตสึโกะ” (ผู้เขียน) และชื่อ “เด็กหญิงข้างหน้าต่าง” ก็นำมาจากตอนหนึ่งในหนังสือ (หน้า ๓-๔) ซึ่งโตะโตะจังชอบไปยืนข้างหน้าต่างใน ห้องเรียน และพูดคุยกับพวก ‘จินตองยะ’ (นักดนตรีรับจ้างโฆษณาสินค้าไปตามท้องถนน) พร้อมกับขอให้พวกเขาเล่นเพลงให้ฟัง อันเป็นการดึงดูความสนใจของเพื่อนร่วมชั้นให้เข้าไปร่วมด้วยจนครูไม่สามารถทำการสอนต่อไปได้ และนอกจากนี้ เธอยังไปยืนข้างหน้าต่างเพื่อตะโกนพูดคุยกับนางแอนที่ทำรังอยู่ใต้ชายคาโรงเรียน การกระทำของเธอเหล่านี้ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ต้องถูกล้อออกจากโรงเรียน ในขณะที่อยู่เพียงชั้นประถมปีที่ ๑ อันเนื่องมาจากเหตุผลของครูประจำชั้นที่ว่า “ถ้าลูกของคุณอยู่ที่นี้ จะเป็นการรบกวนเด็กคนอื่นในชั้นเรียน พาแกไปเรียนที่โรงเรียนอื่นเถอะคะ ..... แย่จริง ๆ ค่ะ”

(หน้า ๔) และ “คนที่ถือคร้อนรำคาญไม่ได้มีแต่किनคนเดียวนะคะ ครูชั้น ป. หนึ่ง ห้องข้าง ๆ นี้ก็เหมือนกัน .....” (หน้า ๘)

จากการอธิบายความหมายของชื่อหนังสือข้างต้น คงจะพอทำให้เข้าใจได้ว่า เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้เป็นการเล่าถึงความทรงจำในประสบการณ์ทางการศึกษาเมื่อครั้งวัยเด็กของตัวผู้เขียนเอง และได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ แต่ละตอนมีเนื้อหาสั้น ๆ ที่ต่อเนื่องกัน โดยเริ่มเล่าตั้งแต่ตอนที่เธอถูกล้อออกจากโรงเรียนเดิม เพราะความไม่เข้าใจธรรมชาติที่ใฝ่รู้ และรักการแสวงหาของเด็กจากครูผู้สอน (เธอไม่รู้เกี่ยวกับเรื่องการถูกล้อออกนี้ เพราะคุณแม่ไม่ยอมบอก จนเธอบรรลุนิติภาวะแล้วนั้นแหละคุณแม่จึงเล่าความจริงให้ฟัง)

แม่ของโตะโตะจังซึ่งเข้าใจในตัวลูกและเห็นว่า “..... ควรหาโรงเรียนใหม่ที่ดีกว่าโรงเรียนที่เข้าใจเด็ก และสามารถสอนให้โตะโตะจังใช้ชีวิตร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ ได้ ....” (หน้า ๘) จึงพาเธอไปหาโรงเรียนแห่งใหม่คือโรงเรียนโทโมเอ ซึ่งมีโคบายาชิ โซซาคุเป็นครูใหญ่ เธอรู้สึกชอบโรงเรียนใหม่ตั้งแต่ว่าแรกเห็นเพราะชอบใจที่ตัวอาคารเป็นตู้รถไฟที่ไม่ได้ใช้แล้ว แต่แม่กลับรู้สึกว้า “ปัญหาไม่อยู่ที่ว่า โตะโตะจังจะชอบโรงเรียนหรือไม่ แต่

สำคัญตรงที่คุณครูใหญ่จะชอบโตะโตะจ้งหรือเปล่าต่างหาก...” (หน้า ๑๑)

ในครั้งแรกที่เธอพบกับครูใหญ่และต้องอยู่ภายในห้องสองคนตามลำพังนั้น เธอคิดว่าจะเป็นฝ่ายถูกถาม แต่ “เมื่อได้รับอนุญาตให้พูดได้อย่างนี้ จึงดีใจมาก และเริ่มพูดทันที ลำดับก่อนหลังและวิธีการพูดค่อนข้างสับสน แต่ก็พูดอย่างตั้งใจที่สุด..... โตะโตะจ้งเล่าเรื่องโน้นเรื่องนั้นไปเรื่อย ๆ ครูใหญ่หัวเราะไปบ้าง พยักหน้ารับหึก ๆ บ้าง ถามว่า ‘แล้วไงอีก’ บ้าง ทำให้โตะโตะจ้งดีใจจนพูดไม่หยุด จนในที่สุดก็หมดเรื่องพูด.....” (หน้า ๑๔) รวมเวลาที่ครูใหญ่รับฟังเธอถึง ๔ ชั่วโมงเต็ม เธอรู้สึกว่ “ตั้งแต่เกิดมา เธอเพิ่งได้พบคนที่เธอถูกใจนั่นเอง เพราะไม่เคยมีใครฟังเธอพูดนานขนาดนี้ และยังไม่ง่วงเหงาหาวนอนหรือทำท่าเบื่อหน่าย แต่ชะงักหน้ามาฟังเรื่องของเธออย่างตั้งอกตั้งใจ” (หน้า ๑๕) และเธอก็ได้เป็นนักเรียนของโรงเรียนโทโมเอตั้งแต่นั้น

ความตรงนี้ สะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกและจิตใจของคุณครูใหญ่ซึ่งเข้าใจธรรมชาติของเด็ก ๆ และจะสะท้อนถึงปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนโทโมเอที่เน้นในเรื่องอารมณ์ ความรัก และเสรีภาพของเด็ก ๆ ซึ่งผู้เขียนได้เล่าเป็นตอน ๆ ต่อไป

ต่อจากนี้ เนื้อเรื่องก็ดำเนินไปด้วยความประทับใจของโตะโตะจ้งขณะที่อยู่ในโรงเรียน จนกระทั่งภัยสงครามจากการโจมตีทางอากาศครั้งใหญ่เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้มาถึง ระเบิดจากเครื่องบินปี ๒๙ ถูกทิ้งลงมาเหนือโรงเรียนโทโมเอลูกแล้วลูกเล่า โดยมีครูใหญ่ยืนมองโรงเรียนในอุดมคติของตนต้องถูกทำลายไปต่อหน้าต่อตา ในขณะที่โตะโตะจ้งต้องนอนอยู่ในขบวนรถไฟที่มีผู้อพยพหนีภัยสงครามกำลังเดินทางออกต่างจังหวัด

เนื้อหาที่คิดว่าคงสร้างภาพแห่งความเปรียบเทียบระหว่างสงครามที่กำลังล้างผลาญมนุษย์กับความรัก ความอบอุ่นในโรงเรียนโทโมเอได้ไม่น้อยก็คือ

“ที่โรงเรียนโทโมเอ ญี่ปุ่นและอเมริกันเริ่มกลายเป็นเพื่อนกัน

แต่ข้างนอกโรงเรียน อเมริกาเป็นประเทศศัตรู โรงเรียนต่าง ๆ เลิกสอนภาษาอังกฤษ รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศว่า

“อเมริกาเป็นยักษ์เป็นมาร”

แต่เด็ก ๆ ที่โรงเรียนโทโมเอ ก็ยังประสานเสียงว่า

“บิวตีฟูล แปลว่า สวย!” (หน้า ๑๖๐)

เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอของผู้เขียน มีลักษณะที่เล่าความประทับใจไปเรื่อย ๆ ผู้ที่

ต้องการจะศึกษาถึงแนวคิด หลักการ หรือปรัชญาทางการศึกษาให้ชัดเจนลงไป จึงต้องอาศัยการสรุปประเด็นจากตัวอย่างรูปธรรมต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้เป็นกระบวนการที่ชัดเจนออกมาในระดับหนึ่ง ซึ่งก็กระทำได้ยากพอสมควร และดูเหมือนจะไม่ใช่ว่าจุดประสงค์หลักของผู้เขียนที่ต้องการเสนอแนวคิดทั่วไปอย่างกว้างๆ มากกว่า ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ว่า “... ได้สัญญากับคุณครูโคบายาชิว่า โตขึ้นจะเป็นครูโรงเรียนโทโมเอ แต่ไม่สามารถจะทำเช่นนั้นได้ จึงอยากเขียนถึงท่าน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รู้ว่า ท่านเป็นคนอย่างไร รักเด็ก และสั่งสอนอบรมเด็กอย่างไร” (หน้า ๑๘๗)

แต่อย่างไรก็ตาม เราก็คพอสรุปได้ว่า

๑. โรงเรียนนั้นเน้นในเรื่องเสรีภาพและการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความรู้สึก ความต้องการของเด็ก เช่น ในด้านการเรียนการสอน เด็กจะเรียนวิชาอะไรก่อนก็ได้ตามแต่ตนเองสนใจ ซึ่งทำให้ “ครูรู้จักเด็กมากขึ้นว่า เด็กคนไหนคิดอะไร สนใจอะไร ซึ่งเป็นการดีสำหรับครู .... การเรียนทุกวิชาเป็นการเรียนแบบฝึกฝนด้วยตนเอง ถ้ามีตรงไหนไม่เข้าใจก็ไปถามครู หรือให้ครูมาอธิบายที่โต๊ะ จนกว่าจะเข้าใจ และทำแบบฝึกหัดต่อไป จึงไม่มีนักเรียนคนไหนไม่ตั้งใจฟังคำพูด และคำ

อธิบายของครูเลย...” (หน้า ๒๕) และมีการจัดที่นั่งแบบเสรี เป็นต้น

๒. ยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะจะไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นปมค้อยแก่ผู้ที่มีความแตกต่างทางร่างกายจากบุคคลทั่วไป เช่น ในการแข่งขันกีฬาหน้า “คนที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการคือเด็กพิการ... ซึ่งไม่สามารถเข้าไปเล่นด้วยได้” (หน้า ๘๘) รวมทั้งไม่สร้างความรู้สึกเก็บกดให้เกิดขึ้นกับเด็ก เช่นในการเล่นน้ำที่สระว่ายน้ำของโรงเรียนก็ไม่บังคับว่าจะต้องสวมชุดอาบน้ำ “ด้วยเจตนาจะให้เด็ก ๆ ไม่ต้องสงสัยอยาก رؤอยาก เห็นว่าเด็กผู้ชายกับเด็กผู้หญิงแตกต่างกันอย่างไร ท่านไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องปีดบังรูปร่างของตัวเอง เพราะรูปร่างของคนเรานั้นเป็นสิ่งสวยงาม ไม่ว่าจะสูงต่ำคำขาวอย่างไร” (หน้า ๕๕)

๓. เน้นการให้เด็กรู้จักที่จะใช้ชีวิตร่วมกันอย่างมีความสุข โดยพิจารณาได้จากกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นทั้งในระหว่างเรียน และช่วงปีดภาคฤดูร้อน

๔. เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นจริง โดยจะเห็นได้ชัดเจนในตอนทีกล่าวถึง “คุณครูซาวานา” ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีวุฒิครู เพราะ “นิ้วมือที่แตกโปนของคุณครูซาวานา

พิสูจน์ให้เห็นว่า ทุกเรื่องที่คุณครูเล่าให้ฟังนั้น ล้วนแล้วแต่มาจากประสบการณ์ เด็กแต่ละคน ทำงานจนเหงื่อท่วมตัว โดยมีครูคอยจับมือสอน ในที่สุดก็ได้แปลงที่ดูโง่เขลา แต่ก็แปลงผัก นั้นเอง” (หน้า ๑๓๔)

๕. ไม่นิยมการลงโทษด้วยการเขียนตี ตลอกรื่องของหนังสือเล่มนี้ เราจะไม่พบเรื่อง การเขียนตีเด็กเลย แต่จะใช้วิธีเตือนเด็กด้วย เหตุผล เช่น ตอนที่โต๊ะโต๊ะจั่งถูกเด็กผู้ชายดึง ทางเบี่ยนนั้น ครูใหญ่ก็เพียงเตือนว่า “ให้อ่อนโยนกับเด็กผู้หญิง เป็นเด็กผู้ชายต้องทะนุถนอม เด็กผู้หญิง” (หน้า ๑๓๘) ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้โต๊ะโต๊ะจั่งหายร้องไห้ด้วยวิธีการแสดงถึงความเข้าใจธรรมชาติของเด็กๆ และเห็นได้จากข้อความที่ว่า “ทุกครั้งที่เกิดเรื่อง คุณครูใหญ่ไม่เคยตามพ่อหรือแม่ของเธอมา เมื่อเด็กคนอื่นทำผิดก็เช่นกัน คุณครูโคบายาชิจะแก้ปัญหาเอง และรับฟังเรื่องราวของเด็กทุกคน เช่นเดียวกับที่ได้ฟัง โต๊ะโต๊ะจั่งพูดนานถึง ๔ ชั่วโมง ในวันแรกที่เธอมาสมัครเข้าเรียน....” (หน้า ๑๔๐)

๖. เชื่อมมั่นในศักยภาพของเด็ก เราจะเห็นความขี้ขลาดใจในตอน “หนูเป็นเด็กที่รู้ใหม่!” (หน้า ๑๓๙-๑๔๑) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อความกตัญญูใจ และวิถีชีวิตของผู้

เขียน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของผู้เขียนเอง ในบทส่งท้ายว่า “.... การที่ท่านย้ายอยู่เสมอว่า ‘ความจริงหนูเป็นเด็กดี’ ได้ช่วยดิฉันไว้มากเหลือเกิน ถ้าหากดิฉันไม่ได้เรียนที่โรงเรียนโทโมเอ และได้พบคุณครูโคบายาชิ ดิฉันคงถูกตราหน้าว่าเป็น ‘เด็กเลว’ และกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีปมด้อยอย่างแน่นอน” (หน้า ๑๔๗-๑๔๘)

ความเชื่อในศักยภาพของบุคคลที่ชัดเจนก็คือ “คุณครูพูดอยู่เสมอว่า เด็กทุกคนเกิดมาพร้อมกับพื้นฐานนิสัยที่ดี แต่ถูกทำลายเพราะสิ่งแวดล้อม หรือได้รับอิทธิพลที่ไม่ดีเสียก่อนที่จะโตขึ้น จึงต้องรีบช่วยกันหา ‘สิ่งที่ดี’ นั้น และสนับสนุนให้เป็นไปในทางที่ถูกเพื่อที่จะสร้างคนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว” (หน้า ๑๔๙)

๗. เน้นการแสดงออกที่เป็นไปตามธรรมชาติของเด็กๆ โดยอาศัย

(๑) การเรียนประกอบจังหวะ ซึ่งคุณครูโคบายาชิอธิบายว่า “เป็นการเล่นที่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวได้อย่างกระฉับกระเฉงขึ้น คล่องแคล่วว่องไว ทำให้ร่างกายและจิตใจสามารถเข้าใจจังหวะต่าง ๆ ถ้าฝึกด้วยวิธีนี้จะทำให้กลายเป็นคนที่มีจังหวะการเคลื่อนไหวที่สวยงามเข้มแข็ง และเข้ากับกฎเกณฑ์ต่างๆ ของธรรมชาติได้ดี” (หน้า ๗๖) ซึ่งบางครั้งแม่ของ

เด็ก ๆ ซึ่งมาเรียนดูการสอนอยู่นอกห้องนั้น “จะ
ได้เห็นท่ากระโดดโลดเต้นตามจังหวะเพลงอย่าง
สนุกสนาน ความเป็นอิสระเสรีของเด็ก ๆ เป็น
ภาพที่น่าดูมากที่สุดทีเดียว” (หน้า ๘๗)

(๒) อาศัยโคลงหรือกวีไฮกุสอน
ให้เด็ก ๆ รู้จักมนุษย์และธรรมชาติ ซึ่งเป็น
โคลงสั้น ๆ ที่ให้เด็กเขียนถึงสิ่งที่อยู่ในใจออก
มาตรง ๆ (หน้า ๑๐๒-๑๐๔)

(๓) สังเกตจากความเป็นไปของ
ธรรมชาติโดยตรง เช่น “ไปดูต้นไม้ใหญ่ ๆ
เพื่อสังเกตกิ่งไม้ที่ถูกลมพัด ..... สังเกตความ
เกี่ยวข้อระหว่างกิ่งกับลำต้น และความ
เคลื่อนไหวของใบไม่ว่าจะแตกต่างกันอย่างไร....
ดูความเคลื่อนไหวของกระแสน้ำ .....” (หน้า
๑๘๙) ซึ่งความเข้าใจในธรรมชาติเหล่านี้ ย่อม
นำมาสู่ความเข้าใจในธรรมชาติของตนเองด้วย
อันมีผลต่อการแสดงออกต่าง ๆ ของเด็ก

นอกเหนือจากแนวคิดทางการศึกษา
เหล่านี้แล้ว สิ่งที่อยู่เหมือนจะอยู่นอกเหนือจาก
จุดประสงค์หลักในการนำเสนอปัญหาทางการ
ศึกษาของผู้เขียนเรื่องนี้ก็คือ อิทธิพลของผู้เป็น
พ่อแม่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความเติบโตทาง
ด้านอารมณ์ ความรู้สึกของเด็กไม่น้อยกว่าครู
ในโรงเรียน

จากการศึกษาเนื้อเรื่องโดยตลอด เราจะ
พบว่าแม่ของ โตะ โตะจังเป็นผู้มีความเข้าใจใน

ตัวลูกและเปิดโอกาสให้ลูกแสดงออกเพื่อพัฒนา
ศักยภาพของตนเองอย่างแท้จริง ความรักของ
แม่ไม่ใช่ความรักแห่งการครอบงำ หากเป็น
ความรักแห่งการปลดปล่อยเพื่อให้ลูกได้เติบโต
ขึ้นมาอย่างมีอิสระภาพทางจิตใจ และเป็นตัว
ของตัวเอง เช่น ในตอนที่ลูกถูกไล่ออกจาก
โรงเรียนและเริ่มไปโรงเรียนแห่งใหม่นั้น “แม่
ออกมายื่นสังเกตโตะโตะจังที่หน้าบ้าน น้ำตา
เริ่มจะเอ่อด้วยความตื่นเต้น เพราะนึกขึ้นได้ว่า
ลูกสาวตัวน้อยที่มรยาทเรียบร้อย ว่านอนสอน
ง่าย และรื่นเริงแจ่มใจของเธอ เพิ่งถูกไล่ออก
มาจากโรงเรียนสด ๆ ร้อน ๆ เธอได้แต่หวังว่า
การเรียนที่โรงเรียนแห่งใหม่จะดำเนินไปด้วยดี”
(หน้า ๒๐) หรือในตอนที่โตะโตะจังเล่นมุกตัว
ลวดหนามจนเสื้อผ้าถูกเกี่ยวขาดรุ่งริ่ง และเธอ
อ้างเหตุผลที่โกหกเพื่อไม่ให้แม่โกรธ แม่ก็
แกล้งทำเป็นเชื่อเรื่องที่เธอแต่งขึ้น แต่ความ
จริงแล้ว แม่คิดว่า “การที่โตะโตะจังมีข้อแก้ตัว
ซึ่งเธอไม่เคยทำมาก่อนนั้น แสดงว่าเธอยังรู้จัก
เป็นห่วงเสื้อผ้า และมีความเป็นเด็กที่อยู่ข้าง...”
(หน้า ๘๔) และยังมีตัวอย่างอื่น ๆ อีกมากมาย
ที่ไม่แสดงออกถึงลักษณะที่ชอบใช้อำนาจของ
ผู้เป็นแม่เลย เราไม่พบว่าแม่ลงโทษเด็กด้วย
การเขียนตีเช่นเดียวกับที่ไม่พบในโรงเรียน

ในบทส่งท้ายของหนังสือเล่มนี้ นอก
จากจะกล่าวถึงแรงดลใจในการเขียนแล้วยังได้

กล่าวถึงประวัติของโรงเรียนโทโมเอ ประวัติของคุณครูโคบายาชิ โซซาซุ และที่สำคัญคือผู้เขียนได้ติดตามความเป็นไปในด้านอาชีพการงาน ครอบครัวรวมทั้งความรู้สึกต่อโรงเรียนโทโมเอของเพื่อนร่วมโรงเรียนซึ่งต่างล่องเลยมามากมายวัยช้อยไว้อย่างน่าสนใจ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ผู้เขียนจะบอกว่า “เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงของโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงโตเกียว และเด็กผู้หญิงซึ่งเคยเรียนที่นั่นจริง ๆ ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองจะสงบไม่นานนัก” ก็ตาม เมื่อได้อ่านแล้ว ก็ยังรู้สึกว่าผู้เขียนได้แฝงความรู้สึกที่เป็นอติยานุภาพสมควร แต่ก็นั่นแหละ ในเมื่อเรื่องนี้เขียนขึ้นจากประสบการณ์และความทรงจำที่ประทับใจ ดังที่ผู้เขียนกล่าวไว้ จึงย่อมอดไม่ได้ที่จะต้องยกพรตด้วยลักษณะดังกล่าว ดังนั้น การประเมินค่าทางด้านปรัชญาการศึกษา จึงควรจะได้รับพิจารณาโดยคำนึงถึงประการดังกล่าวนี้ด้วย

กล่าวโดยสรุป เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้นับว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายไม่น้อยต่อนักการศึกษาในปัจจุบัน เพื่อให้หันกลับมาตรวจสอบระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ว่ามีคุณค่าปานใดต่อความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจและสมองควบคู่กัน มิใช่เป็นการมุ่งเน้นแต่ความเติบโตทางสมองหรือสติปัญญาแต่เพียงอย่างเดียว แม้ว่าแนวคิดนี้จะไม่ใช่แนวคิดใหม่ แต่ก็สามารถเรียกได้ว่าเป็นแนวคิดที่ยังได้รับการตอบสนองน้อยเหลือเกินในท่ามกลางสังคมที่มุ่งเน้นทางค่านิยมวัตถุเช่นปัจจุบัน

สิ่งที่ผู้เขียนได้ฝากให้เป็นอนุสติแก่คนรุ่นปัจจุบันและต่อไปคือ

“ดิฉันคิดว่า ถ้าในปัจจุบันนี้มีโรงเรียนอย่างโรงเรียนโทโมเอ คงไม่มีปัญหาเด็กเกลียดโรงเรียน เพราะที่โทโมเอ หลังโรงเรียนเลิกแล้วก็ยังไม่มีใครกลับบ้าน แม้เมื่อกลับถึงบ้านทุกคนก็รอคอยวันรุ่งเช้าที่จะได้ไปโรงเรียนอีก โรงเรียนโทโมเอเป็นอย่างนั้น” (หน้า ๑๕๒)

เสียงเด็ก

หนังสือพิมพ์รายบ๊ักซ์ & บาท

เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๒๗ ผมมีโอกาสได้ไปที่โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี และได้เห็นหนังสือ *เสียงเด็ก* ซึ่งเป็นหนังสือรวบรวมเรียงความข้อเขียนและรูปภาพเด็ก ๆ ในโรงเรียน ผมรู้สึกชอบหนังสือเล่มนี้มาก อยากจะให้มีหนังสือที่ตีพิมพ์ข้อเขียนของเด็ก ๆ ภาพวาดของเด็ก ๆ และเรื่องราวน่ารู้ที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อเด็ก เผยแพร่ในวงกว้าง ผมได้สังเกตตามแผงหนังสืออยู่เป็นประจำ แต่ก็ไม่

ปรากฏว่าจะมีหนังสือสำหรับเด็กออกมาสักที ใจคอผมพาลห่อเหี่ยว นึกถึงว่าผู้ใหญ่ในบ้านเมืองนี้ เขากำลังทำอะไรกันอยู่นะ? กำลังแข่งขันกันผลิตหนังสือไป หนังสือที่ขายเรื่องสมสู่กันเท่านั้นหรือไง? จนกระทั่งเมื่อประมาณต้นปี ๒๕๒๘ นี้ ผมจึงได้เห็นหนังสือ "เสียงเด็ก" อีกครั้ง แต่ว่าจัดทำโดยบริษัทมีเดียโฟกัส เป็นหนังสือรายบ๊ักซ์ออกทุกวันเสาร์เว้นเสาร์ ข้อความที่ตีพิมพ์ไว้ใต้หัวหนังสือทำให้ผมสนใจมาก "หนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่เด็กเป็นผู้จัดทำ" เมื่อเปิดอ่านดูก็รู้สึกว่าเป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กจริง ๆ มีเรื่องเบา ๆ ที่มีสาระ ไม่มีการ์ตูนลามกมาแทรกไว้ให้หงุดหงิดอารมณ์ จนถึงฉบับล่าสุดนี้เป็นฉบับที่ ๘ แล้ว มีเรื่องเด็ด ๆ เช่น สัมภาษณ์ "เสี้ยวปิ่นปิ่น" ดาราใต้หวันรุ่นจิ๋วอายุ ๕ ขวบครึ่ง ที่ได้ดังจากภาพยนตร์เรื่อง "ลูกรักลูกเฮง" ที่เพิ่งเข้ามาฉายในบ้านเราเมื่อไม่นานมานี้ นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์เช่น "เที่ยวนอกโรงเรียน" พาไปเที่ยวเมืองชลเมืองชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งถ้าเด็ก ๆ ได้อ่านก็จะทำให้รู้จักจังหวัดชลบุรีว่ามีอะไรน่าสนใจบ้าง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ไหนบ้าง คอลัมน์ข่าวเมืองนอกเมืองนา มีเรื่องของพ่อหนุ่มบอดชาวอังกฤษผู้โชคได้มีโอกาสเห็นความสวยงามของโลกอีกครั้ง หลังจากที่เขาคั่งตกอยู่ในโลกของความมืดบอด เนื่อง

จากโรคตาที่เรียกกันว่า โรคโคเนติสโทรฟี ถึง ๕ ปี พ่อหนุ่มเอียน เคอร์บี ผู้นี้ ได้พ้นจากโรคมืด หลังจากเขาไปให้หมอผ่าฟันกรามซี่ที่ปวดทรมานอยู่ ออก เมื่อฟันขึ้นมาจากฤทธิ์ยาสลบที่หมอใช้ขณะผ่าตัด ก็ปรากฏว่าเขามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้ชัดเจนเหมือนเดิม และยังมีคอลัมน์อื่น ๆ ที่น่าสนใจสำหรับเด็กอีกมากมาย ฉบับนี้ “หนูพร” ไปเที่ยววิสเนียแลนด์เมืองมะริกา แล้วเขียนจดหมายมาเล่าให้หนูจับแจ่งฟัง มีการ์ตูนวิทยาศาสตร์มีหน้าที่สำหรับให้

หนู ๆ วาดการ์ตูนส่งมาประกวด หรือถ้าหนู ๆ ไม่มีฝีมือทางวาดรูปแต่มีฝีมือทางวรรณศิลป์ก็มีคอลัมน์แนววรรณศิลป์ และสนามนักเขียนให้หนู ๆ เขียนมาลงได้ แถมยังมีคำขณมให้อีกด้วย แค่นี้ก็เพียงพอที่จะซื้อให้น้องๆ หรือลูกหลานของคุณอ่านได้แล้ว เพราะหนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กจริง ๆ ในบ้านเมืองเรา ก็มีอยู่ไม่ก็เล่มหรอก หรือคุณจะช่วยปล่อยให้พวกเขาต้องตกเป็นเหยื่อของการ์ตูนที่ไร้สาระ

อนุพงษ์ ไชยฤกษ์

พี่สาว

รวมบทกวีจากเด็กในโครงการของมูลนิธิเด็ก

๑๒ บท

หลายครั้งเราอยากกลับไปเป็นเด็ก มีความสนุกสนานรื่นเริงแบบเด็ก ๆ เพราะชีวิตในวัยเด็กเป็นช่วงชีวิตของการเรียนและรับรู้สิ่งใหม่ ๆ นอกจากนั้นวัยเด็กยังเป็นวัยที่เราสามารถคิดฝันสนุกกับการสร้างจินตนาการ จิตวิญญาณของเด็กคือความบริสุทธิ์สดใสและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ ซึ่งพอเติบโตเป็นผู้ใหญ่มีวัยที่สูงขึ้นมากเท่าไร เราก็ยิ่งสูญเสียความสามารถในการหาความสุขจากธรรมชาติจากสรรพสิ่งที่อยู่รอบตัวไปมากขึ้นทุกที มีเพียงผู้ใหญ่บางคนเท่านั้นที่มีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยวิถีชีวิตและวิญญาณของผู้ที่มีความกระหายในการเรียนรู้เยี่ยงเด็ก คนพวกนี้คือกวีและศิลปินแขนงต่าง ๆ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเด็กทุกคนมีวิญญาณกวีอยู่แล้ว แต่ทว่าเด็กมีความสามารถอันจำกัดในการถ่ายทอดออกมาทางตัวอักษร เราจึงไม่ค่อยได้เห็นบทกวีที่เขียนขึ้นโดยเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทกวีของเด็กไทยเรา เป็นที่น่าแปลกใจอย่างยิ่งที่เมื่อไม่กี่วันมานี้เราได้เห็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ เล่มหนึ่งหน้าปกเป็นพื้นสีแดงมีรูปปั้นจันและตึกสูงวาดด้วยเส้นง่าย ๆ โดยมีมือของเด็กช้อนหนังสือ “พี่สาว” รวมบทกวีจากเด็กในโครงการของมูลนิธิเด็ก เราจึงซื้อมือ

มาด้วยความรู้สึกกระหายที่จะอ่านบทกวีของกวีวัยเยาว์ เมื่อได้อ่านแล้วเรารู้สึกว่านี่แหละคือบทกวีที่มีคุณค่าเพราะเป็นบทกวีที่ขึ้นมาจากความรู้สึกจริง ๆ ของเยาวกวี เยาวชนตัวน้อยที่ถึงแม้จะขาดแคลนทั้งปัจจัยภายนอก การศึกษาแล้ว ยังขาดแคลนความมั่นคงทางอารมณ์ตลอดมา แต่ยังมีบางมุมของดวงใจที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสดใสแห่งวัยเยาว์ของชีวิต บทกวีของเยาวกวีเหล่านี้สะท้อนให้เราเห็นถึงโลกทัศน์ที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อนแต่องดงามด้วยจินตภาพแบบเด็ก เช่น “แห” ของเด็กชายสายชล โพธิ์ศรีงามแห่งโรงเรียนหมู่บ้านเด็ก กาญจนบุรี

แห...เป็นเครื่องมือจับปลา
เวลาจับให้เหวี่ยงแหลงในน้ำ
เหมือนคนเวลาแกมุ่นนอน
คนก็เหมือนปลาในแห
แต่คนไม่โดนกิน

นี่คือบทกวีบางบทที่สะท้อนให้เห็นถึงโลกทัศน์อันบริสุทธิ์ของเด็ก โลกของเด็กเป็นโลกที่สวยงาม เจ้าเด็กน้อยเอ๋ย เจ้าคงไม่รู้หรือว่าคนก็เหมือนปลาในแห และแหที่ปกคลุมคนในปัจจุบันยังเป็นแหที่ตาถี่มาก ปลาตัวเล็กตัวน้อยหรือคนยากไร้ก็ยิ่งยากยิ่งที่จะหลุดลอยจากการถูกกินโดยมนุษย์ที่มีความเหนือกว่าทั้งในด้านสติปัญญาและพลังกำลังไปได้

อนุพงษ์ ไชยฤทธิ

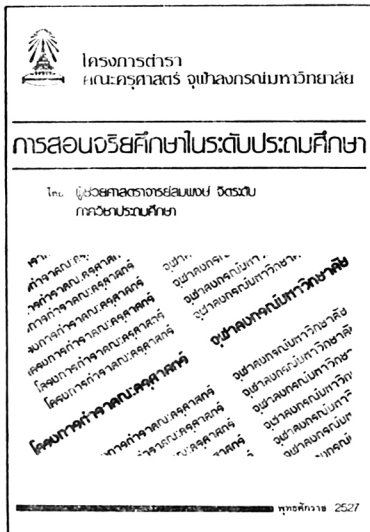

หนังสือในโครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไอวาท สุทธนารักษ์...แนะนำ

เป็นที่ยินดีในแวดวงวิชาการที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำริจัดตั้งโครงการผลิตตำราและเอกสารทางวิชาการขึ้น โดยมีเป้าหมายในระยะสั้นคือ เพื่อส่งเสริมการผลิตตำราในสาขาวิชาที่ยังขาดแคลนเป็นเบื้องต้น ส่วนในระยะยาวนั้น มุ่งที่จะผลิตตำราให้ได้ครบรายวิชาที่เปิดสอนในหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ หากโครงการนี้สามารถดำเนินการบรรลุผลตามเป้าหมายทางไว้ ก็เท่ากับว่าได้มีส่วนกระตุ้นบรรยากาศทางวิชาการในมหาวิทยาลัยให้คึกคักมากยิ่งขึ้นได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

โครงการนี้เริ่มดำเนินการตั้งแต่การศึกษา ๒๕๒๖ และขณะนี้สามารถผลิตตำราทางวิชาการออกมาได้ ๓ เล่ม ซึ่งจะขอแนะนำเนื้อหาของแต่ละเล่มโดยสังเขปดังต่อไปนี้

การสอนจริยศึกษาในระดับ
ประถมศึกษา
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมพงษ์
จิตระดับ

ภาควิชาประถมศึกษา, พ.ศ. ๒๕๒๗
๒๓๑ หน้า (กระดาษโรเนียวเย็บ
เล่ม), ราคา ๕๐ บาท

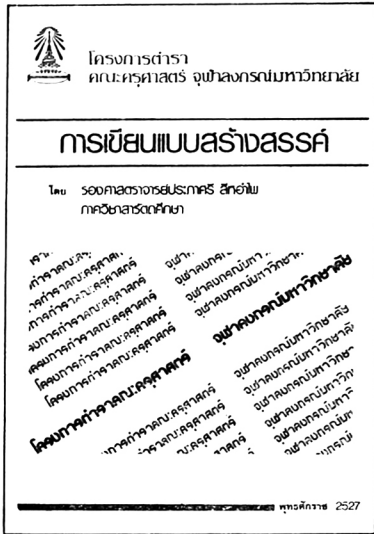
๓ บทแรกของหนังสือเล่มนี้
ผู้เขียนได้วางความเข้าใจพื้นฐาน
ในการสอนจริยศึกษาโดยกล่าวถึง
จุดมุ่งหมายและความคิดรวบยอด
ของการสอนจริยศึกษา พร้อมกับ
ได้เสนอโครงสร้างของเนื้อหาวิชา
จริยศึกษาในหลักสูตรปัจจุบันว่ามี
จุดเน้นอยู่ที่ใด

เมื่อได้เสนอแนวความคิด
ความเข้าใจพื้นฐานแล้ว ผู้เขียนก็
กล่าวถึงกระบวนการสอนจริยศึกษา
ด้วยรูปแบบและกลวิธีต่างๆ มาก
มาย และในบทที่ ๑๐ เป็นการให้
ตัวอย่างของแผนการสอนคุณธรรม
ต่างๆ ไว้อย่างสมบูรณ์แบบ ซึ่งครู

ผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้
เหมาะกับสภาพการณ์แต่ละแห่งได้
เป็นอย่างดี

ในบทสุดท้าย เป็นการเสนอ
โครงการส่งเสริมจริยศึกษาใน
โรงเรียนประถมศึกษาไว้หลายโครง-
การด้วยกัน เช่น โครงการปฐมนิเทศ
และการฝึกหัดนั่งสมาธิเบื้องต้น
 เป็นต้น

นับได้ว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะ
อย่างยิ่งที่ครูและนักการศึกษาโดย
ทั่วไป ควรได้มีไว้ศึกษาเพื่อเป็น
แนวทางในการจัดกิจกรรมด้าน
จริยศึกษาให้แก่นักเรียน เพราะ
จริยศึกษานั้น เป็นเรื่องที่สามารถ
สอดแทรกได้ทุกวิชา และยังเป็น
กิจกรรมที่ควรจัดเป็นโครงการต่อ
เนื่องของโรงเรียนด้วย

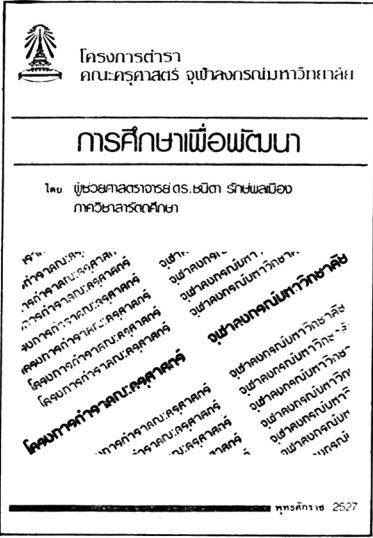
การเขียนแบบสร้างสรรค์
โดย รองศาสตราจารย์ ประภาศรี
สีห์อำไพ

ภาควิชาสารัตถศึกษา, พ.ศ. ๒๕๒๑
๑๗๒ หน้า (กระดาษโรเนียวเย็บ
เล่ม), ราคา ๓๕ บาท

เนื้อหาของหนังสือเล่ม
นี้ แบ่งออกเป็น ๕ บท โดยเรียง
ตามลำดับ คือ วิธเขียนแบบสร้าง
สรรค์ ความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะ
การเขียนแบบสร้างสรรค์ ประเภท
ของการเขียนแบบสร้างสรรค์ และ
บทสุดท้ายเป็นบทที่ด้วยอลังการ-
ศาสตร์

นอกจากผู้เขียนจะให้หลัก
การ และวิธีการเขียนแบบสร้าง
สรรค์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองใน
ประเภทต่างๆ แล้ว ผู้เขียนยังได้
สอดแทรกตัวอย่างจากนักประพันธ์
ท่านต่าง ๆ พร้อมทั้งวิเคราะห์ลีลา
การเขียนในคำประพันธ์นั้น ๆ อยู่
ตลอดเวลา อันเป็นส่วนที่ทำให้
หนังสือเล่มนี้น่าสนใจไม่น้อย

ทั้งนักภาษาศาสตร์และบุคคล
ทั่วไปที่ต้องการศึกษาศิลปะและทักษะ
การเขียนแบบสร้างสรรค์แล้ว ก็
ควรได้อ่านหนังสือเล่มนี้ เพื่อเป็น
แนวทางในการพัฒนาการเขียนของ
ตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การศึกษาเพื่อพัฒนา
โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ชนิตา รัชกุลพลเมือง

ภาควิชาสารัตถศึกษา, พ.ศ. ๒๕๒๑
๑๒๗ หน้า (กระดาษโรเนียวเย็บ
เล่ม), ราคา ๕๕ บาท

หนังสือเล่มนี้มุ่งให้ผู้อ่านได้
รับรู้ความรู้สึกเข้าใจพื้นฐานเกี่ยว
กับแนวคิด หลักการ และกระบวนการ
ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา
ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๑๐
บท ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

๑. บทที่ ๑-๓ กล่าวถึงพัฒนา
การของแขนงวิชา "พัฒนศึกษา"
อันนับเป็นแขนงวิชาที่พยายาม
แสวงหาหลักการและแนวทางใน

การพัฒนา ต่อจากนั้นได้กล่าวถึง
ภาวะวิกฤตทางสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ
สังคม และการเมืองในประเทศ
กำลังพัฒนาทั้งหลาย โดยเน้นการ
ให้ข้อมูลในช่วงทศวรรษ ๑๕๕๐-
๑๕๖๐ ซึ่งเป็นช่วงของการเริ่มสะสม
ปัญหาที่เป็นผลมาจากแนวทางใน
การพัฒนาที่ผ่านมา และปัญหาต่างๆ
ได้เริ่มขยายตัวปรากฏชัดเจนตั้งแต่
ปี ๑๕๗๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากที่เสนอภาวะวิกฤต
ของสังคมโดยส่วนรวมแล้ว ผู้เขียน
จึงได้โยงเข้าสู่ภาวะวิกฤตทางการ
ศึกษาเป็นการเฉพาะ โดยนำเสนอ
ทั้งในด้านความต้องการทางการ
ศึกษา การขยายการศึกษา ความ
สูญเปล่าทางการศึกษา ฯลฯ ตลอดจน
จินตภาพปัญหาทางการศึกษาของ
ไทยโดยส่วนรวม

๒. บทที่ ๔-๖ ผู้เขียนได้
ให้ความเข้าใจในเรื่องพลวัตของ
การพัฒนาตามแนวคิดของสำนัก
ต่าง ๆ และต่อด้วยการเสนอพลวัต
แห่งการศึกษา โดยมีจุดเน้นอยู่ที่
บทบาทของการศึกษาต่อการพัฒนา
ในบทที่ ๖ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์
ระหว่างการศึกษากับการพัฒนา
เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และ
แนวคิดในการพัฒนาชนบท

๓. บทที่ ๗-๘ เป็นการ
กล่าวถึงแนวคิดหรือหลักการในการ
วางแผนการศึกษาและกลยุทธ์
สำหรับการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่า
๒ บทนี้ เน้นในเรื่องการเสนอแนว
ทางหรือทฤษฎีในการจัดการศึกษา
เพื่อพัฒนาเป็นส่วนใหญ่

๔. บทที่ ๙ เป็นการศึกษา
เฉพาะกรณีของประเทศออสเตรเลีย
นิวซีแลนด์ เกาหลี และไทย

๕. บทที่ ๑๐ กล่าวถึงสภาพ
เงื่อนไขทางด้านสังคม การศึกษา
และการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้อง
คำนึงถึงอย่างยิ่งของนักวางแผน
การศึกษาตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุก
ท่าน เพราะนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญ
ต่อการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนา
กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้
ได้เสนอแนวคิด หลักการ กระบวน
การ ตลอดจนบทวิเคราะห์ในการ
จัดการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ ไม่
แต่เฉพาะนักการศึกษาเท่านั้นที่ควร
ได้อ่าน แต่นักเศรษฐศาสตร์ นัก

รัฐศาสตร์ นักสังคมวิทยา และผู้
ส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านก็ควรได้อ่าน
เช่นกัน เพราะการจัดการศึกษานั้น
ย่อมไม่เป็นอิสระในตัวเอง หาก
มีตำแหน่งอยู่ในโครงสร้างสังคมที่
ต้องสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับอนุ-
ระบบอื่น ๆ ของสังคมโดยส่วนรวม
อยู่ตลอดเวลา

หากได้มีการส่งเสริมให้ผลิต
ตำราที่เน้นการประยุกต์ศึกษาศาสตร์
โดยโยงเข้ากับศาสตร์แขนงอื่น ๆ
เช่นนอก ก็เชื่อแน่ว่า วงการศึกษา
ของเราจะได้ตำราทางวิชาการที่มี

คุณภาพในเชิงเปิดโลกทัศน์ของนัก
การศึกษาให้มากยิ่งขึ้น มากกว่าที่
จะคำนึงถึงแต่เทคนิควิธีและนวัต-
กรรมทางการศึกษาแต่เพียงอย่าง
เดียว โดยขาดการโยงถึงถึงปัจจัย
ทางสังคมอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อ
การจัดการศึกษา และคงจะเป็นวิ
ธีการหนึ่งที่จะส่งผลให้มีการกระตุ้น
เพื่อทบทวนถึงแนวทางการพัฒนา
การศึกษาที่ผ่านมาว่ามีคุณค่ามาก
น้อยเพียงใด พร้อมกับร่วมกันแสวง
หาทิศทางที่พึงปรารถนาต่อไป